

Högskolepolitiska programmet

*Fastställt av SSCO:s Studentråd
14 november 2020*

Högskolepolitiska programmet

NULÄGE OCH VISION

Förmågan att attrahera såväl nationella som internationella studenter beror förstås på utbildningarnas kvalitet – men inte bara. Ett starkt studentinflytande, tillgång till rätt stöd vid behov och en tydlig ansvarsfördelning för byggstenarna som tillsammans utgör studiesituationen är också centrala faktorer för en stark och attraktiv utbildningssektor.

Studenters mående har seglat upp som en central högskolepolitisk fråga under de senaste åren. Allt fler studenter mår allt sämre och även om det inte står helt klart vilken den utlösande faktorn är pekar mycket på att det finns generella brister i den samlade studie-situationen. Dessa brister har ett högt pris – att studenter mår dåligt får flera långtgående konsekvenser både för den enskilde individen och för utbildningssystemet.

Även frågan om allas rätt och möjlighet att delta i utbildning är en viktig del i förverkligandet av en konkurrenskraftig kunskapsregion. Att tillgängliggöra utbildning är ett arbete som sträcker sig från att skapa fysiska förutsättningar i föreläsningssalarna till att på nationell nivå avsätta tillräckliga medel för de stödinsatserna som behövs på lärosätena.

För att göra Stockholm till den kunskapsregion vi vill ha, måste såväl studenter som lärosäten och andra berörda aktörer ges rätt förutsättningar.

För SSCO innebär det bland annat en stark studenthälsomottagning, goda förutsättningar för studentinflytande och att den fysiska och psykosociala arbetsmiljön ger alla studenter förutsättningar för att fokusera på det som ska stå i centrum: utbildning av högsta kvalitet.

"Att studenter mår dåligt får flera långtgående konsekvenser, både för den enskilde individen och för utbildningssystemet."

STUDENTERS HÄLSA OCH STUDIEMILJÖ

INLEDNING

Allt fler studenter mår allt sämre. Undersökningar visar att jämförelsen gäller i alla grupper och oavsett vilken bedömningsfaktor utgångspunkt tas i; unga studenter mår sämre än andra unga, kvinnliga studenter mår sämre än andra kvinnor och studenter med lågutbildade föräldrar mår sämre än andra med lågutbildade föräldrar. Mycket tyder alltså på att studier i sig är anledningen till det dåliga måendet.

Långtidsuppföljningar har visat att studenter som har psykiska besvär i form av stress och utmattningssymptom har sämre studieresultat, sämre yrkesberedskap, mindre engagemang och minskad professionalitet i yrket. SSCO anser att detta är helt oacceptabla konsekvenser, både för individ och samhälle.

I undersökningar fastslås att situationen i stort sett har varit densamma under de senaste 15 åren. Samtalet om psykisk ohälsa har under senare år tagit en allt större plats i den högskolepolitiska debatten. Det är bra att frågan får uppmärksamhet för fortfarande saknas adekvata reformer, regelverk och instrument för att motverka den negativa trenden. Vissa åtgärder ingår i kategorin prevention medan andra handlar om att skapa förutsättningar för att hjälpa de studenter som mår dåligt på ett adekvat och förutsebart sätt.

SSCO tror att nyckeln för samtliga dessa åtgärder ligger i långsiktigt arbete. Hotet mot studenters hälsa måste tas på allvar.

STUDENTHÄLSOMOTTAGNING- ARNA

Studenthälsomottagningarna har ett mycket viktigt uppdrag. Det är dit studenter som mår dåligt ska vända sig. Studenthälsan behöver muskler för att arbeta både preventivt och reaktivt, så att färre studenter mår dåligt och att fler kan ta sig tillbaka till studierna efter exempelvis sjukskrivning.

Tyvärr avgörs vilket stöd studenter kan få av studenthälsan i hög utsträckning av var studenten studerar. Riktlinjerna som finns i lag är oklara och innebär att mottagningarna i stort sett kan utforma sin verksamhet fritt. Detta, i kombination med att mottagningarna ofta saknar tillräcklig finansiering för att över huvud taget uppfylla sitt uppdrag, skapar stor ojämlikhet i studenthälsovården.

"Studenter ska kunna söka och få likvärdig studenthälsovård oavsett var de studerar."

Ett annat stort problem är att många studenter saknar kännedom om studenthälsomottagningar och dess uppdrag. Detta menar SSCO visar på en tydlig brist i hur mottagningarnas uppdrag kommuniceras och tillgängliggörs för studenterna.

SSCO anser att studenter ska kunna söka och få likvärdig studenthälsovård oavsett var de studerar. Naturligtvis kan och får lokala, behovsbaserade variationer finnas men mottagningarnas kärnuppdrag måste kunna garanteras överallt. Gruppsessioner, individuella samtal såväl digitalt som fysiskt

kt och digitala bopningsmöjligheter behöver tillgängliggöras för att alla ska kunna få en vårdkontakt i enlighet med sina behov.

SSCO anser att studenthälsans uppdrag måste förtydligas så att likvärdig och behovsanpassad vård kan ges överallt. Mottagningarna måste få de resurser som krävs för att de ska uppfylla sitt uppdrag. Att studenthälsomottagningarna finns, vad deras syfte är och hur de kan hjälpa och stötta studenter måste kommuniceras tydligt och tillgängligt.

LÄROSÄTENAS ARBETSMILJÖ-ANSVAR

Den som genomgår utbildning likställs med arbetstagare i arbetsmiljölagen, vilket innebär att en stor del av arbetsmiljölagen appliceras i förhållandet mellan lärosäte och student.

Arbetsmiljölagen slår fast att lärosätets ledning ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall och att studenterna ska beredas möjlighet att medverka i arbetsmiljöarbetet.

Arbetsmiljöverket har också publicerat föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö, vilka innehåller riktlinjer kring ohälsosam arbetsbelastning, arbetstid och kränkande särbehandling. Föreskrifterna innebär enligt myndigheten ett förtydligande av reglerna i arbetsmiljölagen. Dock gäller dessa enbart vid anställningsförhållanden – studenter är undantagna från tillämpningen.

Detta är inte bara olyckligt utan också märkligt. Det står klart att arbetsmiljöarbetet blir bättre av förtydliganden, men de förtydliganden som gjorts av Arbetsmiljö-

verket gäller inte alla som omfattas av arbetsmiljölagen.

Att vidta alla åtgärder för att förebygga ohälsa och olycksfall är en mycket bred och oklar skrivning. Lärosätets arbetsätt och arbetsmiljöarbete är viktiga faktorer för att komma till bukt med problematiken kring studenters psykiska ohälsa, då brister i studiemiljön sammankopplas med just stress och annan ohälsa. Det är uppenbart att denna skrivning behöver förtydligas.

Förutsättningarna för studentinflytande i arbetsmiljöarbetet har också påtagligt försämrats sedan kårobligatoriets avskaffande. Särskilt tydligt är detta för mindre kårer, som saknar organisatoriska muskler för att bevaka frågan.

En särskild fråga om arbetsmiljöansvaret gäller för studenter som deltar i verksamhetsförlagd utbildning. I dessa sammanhang har arbetsplatsen arbetsmiljöansvaret även om lärosätet ytterst ansvarar för att skydda studenten. Återigen är ansvarsfördelningen otydlig i sak och SSCO ser en risk för att studenter faller mellan stolarna.

"Det ska inte råda några som helst oklarheter gällande vem som har ansvar, vad ansvaret innebär och vem som ska ställas till svars för brister i arbetsmiljöarbetet."

SSCO anser att lärosätenas arbetsmiljöansvar, särskilt den del som är förebyggande, måste stärkas. Arbetsmiljöverket bör uppdras att genomföra riktade insatser för studenters arbetsmiljö och ta fram liknande föreskrifter som gäller för arbetsplatser. Det ska inte råda några som helst oklarheter gällande vem som har ansvar, vad ansvaret innebär och vem som ska ställas till svars för brister i arbetsmiljöarbetet. Studentinflytande i arbetsmiljöarbetet ska alltid kunna garanteras - oavsett studentkårens storlek.

DELTIDSSJUKSKRIVNING FRÅN STUDIER

Samtidigt som studenter mår sämre än andra grupper saknar de generellt möjligheten att deltidssjukskriva sig från sina studier. Undantag finns för de fall studenten har en väldokumenterad sjukdom där hen riskerar flera längre sjukperioder under ett år. I arbetslivet anses deltidssjukskrivning vara en viktig möjlighet, bland annat för att det gör det enklare att komma tillbaka till arbetet efter en tids sjukdom. SSCO anser att samma princip borde gälla för studenter.

I avsaknad av möjlighet till deltidssjukskrivning, tvingas studenter som blir sjuka att välja mellan fortsatta heltidsstudier, trots att förmåga därtill saknas, eller sjukskrivning på heltid, trots att sådant behov saknas. Sjukskrivande läkare ställs också inför svåra dilemman. En icke nödvändig heltidssjukskrivning kan nämligen få negativa konsekvenser då sociala element och miljöer som egentligen skulle kunna vara av nytta för tillfrisknandet därigenom tas bort.

SSCO anser därför att studenter, likt anställda, ska kunna sjukskriva sig på deltid.

REHABILITERINGSANSVARET MÅSTE FÖRTYDLIGAS

Studenters väg tillbaka från sjukskrivning är svår. Återgången till studier präglas av krångliga regler, ologisk fördelning av försäkringsansvaret och otydligheter kring ansvaret för studenternas rehabilitering.

"Studenterna vet inte vad de har att vänta sig av rehabiliteringen, och studenter i likartade situationer behandlas olika."

För en arbetstagare är det arbetsgivaren som ansvarar för att återgången i arbete. Detta görs genom företagshälsovården och, i förekommande fall, ytterligare expertresurs. För studenter ligger det medicinska rehabiliteringsansvaret på den allmänna hälso- och sjukvården. Det studieinriktade rehabiliteringsansvaret, som handlar om att underlätta återgång till studier, är däremot otydligt.

Bestämmelserna kring den studieinriktade rehabiliteringen lämnar mycket öppet för tolkning, varför tillämpningen varierar. Praxis som pekar ut tydliga svar saknas. Konsekvensen är att grundläggande principer och förutsebarhet och likabehandling sätts ur spel; studenter inte vet vad de har att vänta sig avseende rehabiliteringen, och studenter i samma situation behandlas olika.

SSCO anser att det studieinriktade rehabiliteringsansvaret måste förtydligas i lag för att ändamålsenliga och realistiska återgångar i studier ska möjliggöras. Det har

under de senaste åren presenterats flera bra förslag på starka och tydliga rehabiliteringskedjor, och över huvud taget behöver kunskapen om vilka åtgärder som kan vidtas, när dessa bör vidtas och med vilket mål förstärkas.

STUDENTERS HÄLSA & STUDIEMILJÖ / SSCO ANSER ATT:

- ✓ Studenthälsomottagningarnas uppdrag måste förtydligas. Vilken vård en student får ska inte avgöras av var hen studerar. Mottagningarna måste få de resurser som krävs för att kunna arbeta både preventivt och reaktivt utifrån studenternas behov.
- ✓ Lärosätenas arbetsmiljöansvar måste stärkas och förtydligas. En hög andel studenter mår dåligt och utbildningspolitiken måste prioritera att bända denna utveckling. Resurser bör därför riktas mot att genomföra kunskapshöjande insatser för såväl personal som för studentrepresentanter.
- ✓ Sjukskrivning på deltid måste möjliggöras. Det är viktigt för att skapa goda förutsättningar för ändamålsenlig återgång till studier.
- ✓ Lärosätenas studieinriktade rehabiliteringsansvar måste förtydligas. Tydliga rehabiliteringskedjor med uttalade mål och konkret ansvarsfördelning måste antas. Det ska inte råda några som helst tvivel om vem som ansvarar för vad i studenters rehabilitering.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR STUDENTINFLYTANDE

DET STATLIGA KÅRSTÖDET

Kårobligatoriets avskaffande har försämrat studentkårers möjligheter att bedriva oberoende studentinflytande, framförallt då avskaffandet har lett till att studentkårernas resurser har minskat. Många lärosäten har valt att stötta studentkårerna ekonomiskt genom kompletterande verksamhetsstöd. Även om tillskottet i sig är bra och för många kårer nödvändigt, blir effekten att kårerna hamnar i beroendeställning till lärosätena och att studentinflytande bedrivs med olika grundförutsättningar vid olika lärosäten.

SSCO anser att resurser för studentkårers arbete bör betalas ut direkt från staten och utgå med minst 310 kronor per helårsstudent, vilket är en rekommendation från Universitetskanslers-ämbetet. Bidrag från lärosätena till studentkårerna bör inte förbjudas, men de ska i så fall fungera som komplement till det statliga stödet. De ekonomiska grundförutsättningarna måste vara lika för alla studentkårer. För dessa ska staten vara garant.

KÅRSTATUSPROCESSEN

Studentkårer är studenternas demokratiska skyddsnät genom vilka inflytande över utbildningens utformning garanteras. Student-sammanslutningar beviljas kårstatus för tre år i taget. Ansökan görs till lärosätet som har att fatta beslut i frågan. Processen går under namnet kårstatusprocessen.

De regler som styr kårstatusprocessen är i viss mån otydliga och lämnar en del principiellt viktiga frågor obesvarade. En sådan fråga är i vilken utsträckning lärosätena får

ställa krav vid tilldelning av kårstatus; en annan gäller studentkårers möjligheter att av olika skäl utesluta medlemmar, till exempel efter att en medlem betett sig olämpligt eller kränkande mot en annan medlem.

"För att säkerställa studentkårernas oberoende anser SSCO att beslut om kårstatus bör fattas av en fristående nationell instans."

Studentkårerna är fristående organisationer vars främsta uppgift är att bedriva studentinflytande och påverkansarbete gentemot lärosätena. För att säkerställa studentkårernas oberoende anser SSCO att beslut om kårstatus bör fattas av en fristående nationell instans. Denna ska vägledas av tydliga krav på vad som krävs för att beviljas kårstatus, och förmedla detta till lärosäten och studenter. Lärosätena ska inte själva besluta om vilka studentorganisationer som ska påverka dem.

En så pass viktig process som tilldelningen av kårstatus, samt villkoren för utlevandet av de funktioner som kårstatusen innebär, måste vara tydligt utformad för att garantera rättssäkerhet, förutsebarhet och ett oberoende studentinflytande.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR STUDENTINFLYTANDE / SSCO ANSER ATT:

- ✓ Staten ska ansvara för utbetalning av kårstöd för att garantera oberoende och jämlik möjlighet till studentinflytande, utan lärosäten som mellanhand. Nivån på kårstödet bör vara absolut minst 310 kronor per helårsstudent.
- ✓ De regler som styr kårstatusprocessen är otydliga och lämnar en del principiellt viktiga frågor obesvarade. Det är nödvändigt att se över regleringen för att denna centrala process ska fungera ändamålsenligt. Beslut om kårstatus-tilldelning bör fattas av en från lärosätet och studentkåren fristående nationell instans.

UTBILDNING FÖR ALLA SÄRSKILT PEDAGOGISKT STÖD

För en del studenter är riktade pedagogiska insatser en nödvändig förutsättning för att klara av studierna. Det är också en viktig rättighet för att utbildning ska ges på verkligt lika villkor.

"Den student som har ett behov av en riktad pedagogisk insats ska kunna känna sig trygg i att få sitt behov tillgodosett enligt en tydlig, rättssäker process."

Sedan en tid tillbaka har andelen studenter som sökt pedagogiskt stöd ökat medan finansieringen stått oförändrad. Processen för att få rätt till särskilt pedagogiskt stöd är svåröverskådlig och ett beslut om rätt till stöd kan omprövas om och om igen. Processen innefattar långa väntetider på besked, onödigt mycket instansbyråkrati och risk för att studenten blir av med stöd trots att stödbehov kvarstår. Samtliga dessa effekter utgör hot mot allas lika rätt att ta del av studier.

Den student som har ett behov av en riktad pedagogisk insats ska kunna känna sig trygg i att få sitt behov tillgodosett enligt en tydlig, rättssäker process. SSCO vill därför se ökade anslag för sådana insatser, effektivisering avseende bedömande instanser samt att stöd inte lättvindigt kan försvinna när grunden för stödet alltjämt kvarstår. För studenten fördelaktiga beslut bör inte kunna tas tillbaka.

LÅNGSIKTIGHET OCH FÖRUTSEBARHET FÖR INTERNATIONELLA STUDENTER

För en ökad attraktionskraft för Sverige i allmänhet och Stockholm i synnerhet, behövs bättre förutsättningar för våra inresande studenter. För att dessa ska kunna fokusera på målet för utbytet – studier och kulturella utbyten – måste samordningen mellan myndigheter stärkas.

SSCO anser att ett uppehållstillstånd för studier i Sverige ska gälla under hela studietiden och att Migrationsverket ska ha rätt att tillämpa automatiserad behandling av de internationella studenternas studieprestationer. På så sätt kortas de alltför långa handläggningstiderna, och den administrativa bördan för såväl myndigheter som studenter minskar. Ett sådant upplägg skulle också göra att studenter kan släppa oron kring huruvida de får läsa färdigt utbildningen de är antagna till eller inte. Inresande studenters situation måste bli tryggare, annars riskerar vi att förlora vår internationella attraktionskraft.

DOLDA AVGIFTER I UTBILDNING

Att utbildning inte ska innehålla dolda avgifter är en förutsättning för att göra ett informerat studieval och en nödvändighet för att studenten ska kunna planera sin ekonomi.

Idag förekommer dock dolda avgifter i utbildning på flera sätt. Ett praktiskt exempel gäller studenter som under genomförande av verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inte får lov att vara kvar i Stockholm och temporärt behöver flytta till en annan ort. Kostnaden för extraboende under denna period får studenten själv stå för alldeles oavsett om den egna boende-

kostnaden finns kvar. Situationen innebär att studenten under sin VFU-period i regel står med dubbla boendekostnader.

SSCO anser att utbildning i regel ska vara avgiftsfri men att alla eventuella kostnader måste anges redan från början. Vad gäller dubbla boendekostnader särskilt, anser SSCO att lärosätena bör täcka kostnader för eventuella extraboenden under den tid studenten hindras att verka inom pendlingsavstånd från sitt boende.

KURSLITTERATUR

Kraven på tillgång till kurslitteratur varierar men har ofta en sak gemensamt: litteraturen är dyr och inköpen utgör en ojämn belastning för studentplånboken eftersom inköpen ofta behöver göras i början av terminen.

Utbildningsinslag som är förenade med kostnader bör inte vara obligatoriska eller avgörande för betygssättningen. Motsatsvis bör inte heller inslag som är avgörande för betygssättningen vara förenade med avgifter. På flera håll i landet har kursdeltagare redan tillgång till en stor mängd kursmaterial digitalt, och dessa digitala plattformar är ett bra alternativ till obligatoriska inköp av kurslitteratur.

SSCO anser att tillgången till kurslitteratur, för de fall den är obligatorisk, bör vara fri i åtminstone digitala format.

STUDENTKÅRERS RÄTT ATT DELTA I KVALITETSUPPFÖLJNING

Avgiftsbelagd utbildning förekommer i två former; dels har utbildningsanordnare i privat regi studieavgifter för sina utbildningar, dels erlägger internationella studenter (utanför EU/EES) avgifter för sin utbildning.

Förhållandet mellan studenten och utbildningsanordnaren blir då ganska likt det mellan säljare och konsument. Brister i utbildningen hanteras då avtalsrättsligt. Studentkårerna är sällan en del av sådan hantering, varken vid en tvist eller i det uppföljande kvalitetsarbetet.

SSCO anser att det är viktigt att studenter som erlägger avgifter för sin utbildning genom sina studentkårer bereds möjlighet till samma representation i organ som ansvarar för utbildningskvalitet, som studenter vid statliga lärosäten där studierna är avgiftsfria. Sådant stöd är centralt framförallt i de fall utbildningen inte når den utlovade kvaliteten och där konflikter kan leda till rättsliga tvister. Det bör tydligt framgå som studentkårens uppdrag att agera stöd genom vägledning och formell kvalitetsuppföljning även vid avgiftsbelagda utbildningar, och utbildningsanordnaren måste lämna plats åt en sådan funktion.

HÖGSKOLEPROVET

Högskoleprovet utgör en viktig möjlighet för många att kunna söka sig till eller förbättra sin konkurrenskraft för en plats vid högre utbildning. Ekonomiska hinder bör inte stå i vägen för att individer ska kunna förbättra sina tidigare studieresultat och därmed beredas tillgång till högre utbildning.

SSCO anser att högskoleprovet bör erbjudas avgiftsfritt vid minst två tillfällen.

UTBILDNING FÖR ALLA / SSCO ANSER ATT:

- ✓ Resursen för särskilt pedagogiskt stöd måste öka och spegla reella kostnader. De långa väntetiderna måste kortas, studenter som får stöd måste kunna lita på att få behålla det så länge behovet finns och processen för att få stödet måste förenklas genom färre involverade instanser och att gynnande beslut gäller.
- ✓ Uppehållstillstånd för studier i Sverige ska gälla under hela studietiden, och Migrationsverket ska ges automatiserad tillgång till de internationella studenternas studieprestationer för att effektivisera handläggningen.
- ✓ Utbildning som är avgiftsfri ska vara just avgiftsfri. Särskilt dubbla boendeutgifter, men också andra dolda avgifter, borde lärosätena stå för
- ✓ Utbildningsinslag som är förenade med kostnader bör inte vara obligatoriska eller påverka. Därför borde obligatorisk kurslitteratur vara fri och tillgängliggöras av lärosätena.
- ✓ Studenter som erlägger avgifter för sin utbildning genom sina studentkårer ska ges samma möjlighet till representation i de organ som ansvarar för utbildningskvalitet, som studenter vid statliga lärosäten där studierna är avgiftsfria.
- ✓ Högskoleprovet är en viktig tillträdesmöjlighet till högre studier och borde erbjudas gratis åtminstone två gånger.